Commissie Omgevingskwaliteit

Bezoekadres
Weesperplein 8
Amsterdam

Postbus 1409
1000 BK Amsterdam
crk@amsterdam.nl
www.crk.amsterdam.nl

Commisse Aanwijzing Monumenten

Onderwerp	Adviesaanvraag aanwijzing Parkwijk Waldeck Pyrmontlaan 20
Datum	11 november 2024
Commissie	Freek Schmidt (voorzitter), Isabel van Lent (architectuurhistoricus), Petra Brouwer (architectuurhistoricus/plv voorzitter), Bastiaan van de Kraats (restauratiearchitect)
Secretaris	Elles van den Hoek, Marlous Ruiter
Adviseur(s)	Agnes Hemmes, Coert Krabbe (Monumenten en Archeologie)

Geachte leden van het Dagelijks Bestuur van Stadsdeel Zuid,

U heeft de subcommissie Aanwijzing Monumenten van de COK gevraagd advies uit te brengen over de aanwijzing van het appartementengebouw Parkwijk aan de Waldeck Pyrmontlaan 20 als gemeentelijk monument.

De commissie hanteert bij de advisering de selectiecriteria voor monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten, zoals vastgesteld in de Erfgoedverordening. Zij beoordeelt of dit pand, object, complex of gebied voor Amsterdam van belang is vanwege de stedenbouwkundige, architectonische en/of cultuurhistorische waarde. Daarnaast wordt beoordeeld in hoeverre het een gaaf en/of zeldzaam voorbeeld is voor een bepaalde periode of van een bepaald (gebouw)type.

De commissie adviseert u Waldeck Pyrmontlaan 20, gebouwd in 1923-1924 naar ontwerp van architect F.A. Warners aan te wijzen als gemeentelijk monument. Het gebouw vertegenwoordigt hoge architectonische en cultuurhistorische waarde als één van de vroegste voorbeelden van een luxe appartementencomplex in Amsterdam met zorgvuldig ontworpen in- en exterieur in een zakelijke Amsterdamse Schoolstijl. Dit zogenaamde ’etagehuis’ was een voor die tijd nieuwe manier van wonen voor welgestelden. Daarnaast heeft het gebouw stedenbouwkundige waarde als alzijdig gebouw en onderdeel van de villawijk Willemspark.
De commissie heeft u eerder geadviseerd Huize Oldenhoeck aan de Jacob Obrechtstraat 67 aan te

wijzen als gemeentelijk monument, tevens een etagehuis naar ontwerp van F.A. Warners. De commissie constateert dat ook Parkwijk monumentwaardig is en zich onderscheidt door de alzijdigheid van het gebouw, de ruime plattegronden en de rijke interieurafwerking van de verkeersruimten. Van alle gemeenschappelijke hallen annex trappenhuizen die Warners ontwierp, behoren deze rijk uitgevoerde ruimten tot de meest monumentale.

Stedenbouwkundige waarde
Het etagehuis Parkwijk is van *stedenbouwkundige waarde* als onderdeel van de villawijk Willemspark, in 1877 ontworpen door L.P. Zocher. De villawijk sluit subtiel aan op het zuidwestelijke deel van het Vondelpark, ontworpen door L.P Zocher samen met zijn vader J.D. Zocher. Het massieve etagehuis Parkwijk onderscheidt zich qua vorm en typologie van de meer frivole villa's uit de vroege twintigste eeuw, maar voegt zich voor wat betreft materialisering en detaillering goed in het geheel. Bijzonder is de alzijdigheid van het gebouw. De voorzijde is onderdeel van het straatbeeld van de Waldeck Pyrmontlaan en de achterzijde is ingevoegd in de Saxen Weimarlaan.

Architectonische waarde
Het complex bezit uitgesproken *architectonische waarde* vanwege het grotendeels intacte, door Warners ontworpen interieur. Vooral de vormgeving van het trappenhuis en de op iedere verdieping terugkerende gemeenschappelijke hallen zijn van een uitzonderlijke kwaliteit. Deze ruimten laten een zeer zorgvuldige materiaalbehandeling zien met betegelde wanden en vloeren. Daar komt bij dat de ruimtewerking van de met elkaar in verbinding staande verkeersruimten (vestibule, hal op de eerste verdieping , trappenhuis en hallen op de overige verdiepingen) ongeëvenaard is in zijn oeuvre. Tevens bevatten verschillende woningen nog oorspronkelijke afwerkingen (inbouwkasten, radiatorombouw, lampen, keuken) waarvan een aantal onderdelen van de hand van Warners.
Het exterieur is zakelijker vormgegeven. Ornamenten zijn hier spaarzaam toegepast, maar de detaillering is zeer zorgvuldig. Het horizontale karakter van de gevels geeft uitdrukking aan de typologie van horizontaal wonen in gelijkvloerse appartementen. Blikvanger is de centraal geplaatste ingangspartij die zich door de expressieve vormgeving onderscheidt van de rest van de gevel en de invloed van de Amsterdamse School verraadt. De rijk gedetailleerde dubbele toegangsdeur heeft een imposante omlijsting van rode, straalsgewijs gemetselde baksteen bekroond door sierijzerwerk met de naam Parkwijk. Op de begane grond maken bloembakken deel uit van het gevelontwerp en zorgen voor een geleidelijke overgang naar het openbaar gebied.

Cultuurhistorische waarde
Parkwijk is van *cultuurhistorische waarde* als een van de vroege voorbeelden van het etagehuis, dat door Warners werd geïntroduceerd. De opzet weerspiegelt de vernieuwende ideeën over huisvesting voor welgestelden zoals die zich in Nederland aan het begin van de twintigste eeuw ontwikkelden. Warners bouwde in de periode tussen 1916 en 1930 diverse etagehuizen voor de Amsterdamse Maatschappij tot Exploitatie van Etagewoningen (AMEE), die hij met zijn schoonvader en uitgever Allert de Lange had opgericht. Het horizontale huizenbezit, dat in Amsterdam in die tijd niet was toegestaan, leidde ook tot een nieuw financieringstype, het appartementsrecht. Bewoners kochten niet hun appartement, maar aandelen in de AMEE. Naast

de royale plattegronden geven de voorzieningen van Parkwijk, zoals een lift, centrale verwarming, inwonende conciërge en parkeergarage met inpandige rijwielstalling uitdrukking aan het grote wooncomfort.
Tot op de dag van vandaag functioneert het gebouw zoals het oorspronkelijk was bedoeld, inclusief een inwonende conciërge die een belangrijke rol speelt in het onderhoud en de service. Hierin laat het gebouw zien dat het nog steeds haar doelgroep bedient.

Gaafheid en zeldzaamheid
Het exterieur is vrijwel geheel oorspronkelijk, evenals het rijke, gaaf bewaarde historische interieur van de verkeersruimtes en de aanwezigheid van oorspronkelijke interieurafwerking in verschillende woningen. Onduidelijk is of de huidige kleurstelling van het houtwerk origineel is. De commissie adviseert kleurhistorisch onderzoek te doen en bij een volgende schilderbeurt de oorspronkelijke kleuren te herstellen.

Amsterdam, 2 december 2024
Commissie Aanwijzing Monumenten

Freek Schmidt, voorzitter

Cc Monumenten en Archeologie